

ENERGETSKA SOLIDARNOST KAO INSTRUMENT ENERGETSKE PRAVEDNOSTI: RAZVOJ NAČELA KROZ PRAKSU SUDA EUROPSKE UNIJE

Prof. dr. sc. Ana Pošćić*
Narda Krnetić Blečić, mag. iur.**

UDK 620.9::061.1](4)EU
<https://doi.org/10.30925/zpfsr.46.3.3>
Ur.: 31. listopada 2025.
Pr.: 13. studenoga 2025.
Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Ovaj rad analizira razvoj i doseg načela energetske solidarnosti u pravu Europske unije, s posebnim naglaskom na njegovu nedavnu konkretizaciju kroz praksu Suda Europske unije. Načelo energetske solidarnosti, sadržano u članku 194. stavku 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, od presude OPAL potvrđeno je kao pravno obvezujuće načelo koje obvezuje i države članice i institucije Unije. Analizom predmeta BNetzA protiv ACER-a i Orlen protiv Komisije, rad razmatra kako je Sud Europske unije postupno razrađivao sadržaj i granice primjene tog načela. Metodološki, rad se temelji na normativno-dogmatskoj i aksiološkoj metodi kako bi ispitao može li načelo energetske solidarnosti poslužiti kao pravni instrument provedbe zahtjeva energetske pravednosti. Rad pokazuje da se u sudskoj praksi nazire primjena distributivne dimenzije energetske pravednosti u pogledu pravedne raspodjele koristi i tereta među različitim dionicima energetske sustava. Istodobno se otvara mogućnost da se načelo energetske solidarnosti razvije izvan puke ekonomske kategorije, uključujući i zahtjev proceduralne dimenzije energetske pravednosti, odnosno zahtjev za transparentnim i uključivim donošenjem odluka u energetske politici. Zaključuje se da je Sud Europske unije pozvan dodatno razraditi materijalni sadržaj i pravni doseg načela energetske solidarnosti, čime bi se

* Dr. sc. Ana Pošćić, redovita profesorica, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; Jean Monnet Međusveučilišni centar izvrsnosti Opatija; ana.poscic@uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7315-0630>.

** Narda Krnetić Blečić, mag. iur., asistentica, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; Jean Monnet Međusveučilišni centar izvrsnosti Opatija; narda.krnetic.blecic@uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9333-8586>.

Ovaj je rad napisan u okviru projekta „LawTermAI: Upravljanje pravnom terminologijom u digitalno doba“ (uniri-iz-25-63), financiranog od Europske unije – NextGenerationEU kroz Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.–2026., u sklopu Programskog financiranja Sveučilišta u Rijeci, Pravnog fakulteta. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno službeni stav Europske unije ili Europske komisije. Europska unija ni Europska komisija ne mogu snositi odgovornost za njih.

ujedno doprinijelo jasnijem definiranju njegova odnosa prema energetsom suverenitetu država članica.

Ključne riječi: *načelo energetske solidarnosti; energetska pravednost; pravo Europske unije; praksa Suda Europske unije.*

1. UVOD

Posljednjih se godina Europska unija (u daljnjem tekstu: Unija) suočava s višestrukim krizama, koje se sve češće označavaju pojmom „polikrizi”.¹ Uslijed klimatskih promjena Unija je pod stalnim pritiskom da ubrza zelenu tranziciju, a da pritom očuva sigurnost opskrbe energijom i njezinu dostupnost svim građanima. Složenost situacije dodatno produbljuju geopolitičke napetosti i dugotrajna ovisnost o uvozu prirodnih resursa. Rat u Ukrajini u potpunosti je redefinirao geopolitičke odnose, produbio energetske ovisnosti Unije te usmjerio pozornost na energetske sigurnost kao pravni i strateški imperativ.² Istodobno, svijet se suočava s rastućim trgovinskim napetostima koje se očituju u poremećajima globalnih opskrbenih lanaca te nadmetanju velikih gospodarstava za pristup sirovinama i tehnologijama ključnim za energetske tranzicije.³ Povijesno gledano, krizna razdoblja često su djelovala kao katalizator jačanja solidarnosti među državama članicama i građanima Europe, potičući zajedničko traženje rješenja, primjerice tijekom velike financijske krize 2010-ih godina ili migracijske krize.⁴ Kao odgovor na drastičan rast cijena energije i prijetnje stabilnosti opskrbe energijom, Unija je usvojila čitav niz izvanrednih pravnih instrumenata kojima se nastojala ublažiti energetska kriza. Svi su se ti instrumenti u svojoj srži oslanjali na ideju solidarnosti.⁵

Iako načelo energetske solidarnosti proizlazi iz Ugovora o funkcioniranju Europske unije (u daljnjem tekstu: UFEU)⁶, ono je tek nedavno materijalizirano i

1 Luisa Marin, „Unus pro omnibus, omnes pro uno? The Energy Crisis, REPowerEU and the Principle of Solidarity“, u: *La solidarietà europea: a che punto siamo?: EUSTiC Jean Monnet Chair working papers*, ed. Giuseppe Morgese (Bari: Università degli Studi di Bari Aldo Moro, 2023.), 34.

2 Vidi u: European Commission, *EU Strategic Dependencies and Capacities: Second Stage of In-Depth Reviews*, Commission Staff Working Document SWD (2022) 41, 22.2.2022.

3 Vidi u: OECD, *Economic Security in a Changing World, New Approaches to Economic Challenges* (Paris: OECD Publishing, 2025.).

4 Vidi više u: Anna Kyriazi, Alessandro Pellegata i Stefano Ronchi, „Closer in Hard Times? The Drivers of European Solidarity in ‘Normal’ and ‘Crisis’ Times“, *Comparative European Politics* 21 (2023): 535-553; Adrijana Martinović, Marko Mrakovčić i Nikola Petrović, „The Principle of Solidarity and the Challenges of System and Social (Dis)Integration: in Anticipation of the New EU Rules on Migration and Asylum“, *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series* 8 (2024): 611-639; Vestert Borger, „How the Debt Crisis Exposes the Development of Solidarity in the Euro Area“, *European Constitutional Law Review* 9, br. 1 (2013): 7-36.

5 Kaisa Huhta i Leonie Reins, „Solidarity in European Union Law and Its Application in the Energy Sector“, *International and Comparative Law Quarterly* 72, br. 3 (2023): 771-791.

6 Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćena inačica iz 2016.), SL C 202/47, 7.6.2016.

konkretizirano kroz praksu Suda Europske unije (u daljnjem tekstu: Sud). Pojava novih i razvoj postojećih pravnih načela nije iznenađujuća pojava u energetsom pravu, s obzirom na to da je ono relativno mlada i izrazito interdisciplinarna grana prava, koja se u znanstvenoj literaturi počinje afirmirati tek od 1990-ih godina.⁷ U tom kontekstu, načelo energetske solidarnosti danas se ističe kao jedino pravno obvezujuće načelo energetske prava Unije koje se može eksplicitno i jasno identificirati iz pravnih izvora Unije, dok se ostala načela energetske prava uglavnom još uvijek tretiraju kao usmjeravajuća načela (engl. *guiding principles*).⁸ Sud je u predmetu *OPAL* utvrdio da načelo energetske solidarnosti pravno obvezuje institucije Unije i države članice ne samo u izvanrednim situacijama nego i izvan njih, kada se donose mjere za sprječavanje kriznih situacija, u skladu s člankom 194. UFEU-a.⁹

Djelovanje načela energetske solidarnosti i izvan kriznih situacija može se tumačiti kao dio šireg „etičkog zaokreta“ u energetsom pravu, koji se u suvremenoj znanstvenoj literaturi povezuje s razvojem koncepta energetske pravednosti (engl. *energy justice*).¹⁰ Taj koncept, koji je posljednjih desetljeća pobudio interes brojnih znanstvenika, polazi od ideje da energetske sustavi nisu samo tehnički i ekonomski, već su duboko povezani s temeljnim pitanjima društvenog uređenja i političkih vrijednosti.¹¹ Srž energetske pravednosti čini ideja da pravedan energetske sustav mora istodobno osigurati ravnotežu između pravedne raspodjele koristi i tereta među svim članovima društva (distributivna pravednost), uključivo i transparentno odlučivanje koje uključuje sve relevantne dionike na nediskriminirajući način (proceduralna pravednost) te priznavanje i uvažavanje različitih društvenih skupina i interesa (pravednost priznanja).¹²

(u daljnjem tekstu: UFEU).

- 7 Razvoj energetske prava kao zasebne grane prava najčešće se povezuje s radom Adriana Bradbrooka, koji je u svojem članku iz 1996. godine („Energy Law as an Academic Discipline“, *Journal of Energy & Natural Resources Law* 14, br. 2 (1996): 193-217) prvi argumentirao potrebu za njegovim izdavanjem u zasebnu pravnu disciplinu. Nakon njegova rada koncept energetske prava kao zasebne akademske discipline sustavno su razvijali autori poput Heffrona, Talusa, Roggenkamp, a u novije vrijeme i Huhta. Vidi u: Raphael J. Heffron i Kim Talus, „The Evolution of Energy Law and Energy Jurisprudence: Insights for Energy Analysts and Researchers“, *Energy Research & Social Science* 19 (2016): 1-10; Martha Roggenkamp et al., eds., *Energy Law in Europe: National, EU and International Regulation* (Oxford: Oxford University Press, 2016.); Kaisa Huhta, „The Disciplinary Foundations of Energy Law“, u: *A Research Agenda for International Energy Law*, ed. Kim Talus (Edward Elgar Publishing, 2024.), 7-24.
- 8 Huhta i Reins, „Solidarity in European Union“, 772.
- 9 Presuda od 15. srpnja 2021., Savezna Republika Njemačka protiv Europske komisije (predmet *OPAL*), C-848/19 P, EU:C:2021:598, para. 69. (u daljnjem tekstu: *OPAL*).
- 10 Vidi više o „etičkom zaokretu“ u energetsom pravu i politici u: Aileen McHarg, „Energy Justice: Understanding the “Ethical Turn” in Energy Law and Policy“, u: *Energy Justice and Energy Law*, eds. Inigo del Guayo et al. (Oxford: Oxford University Press, 2020.), 15-30.
- 11 McHarg, „Energy Justice“, 16.
- 12 Vidi više o energetske pravednosti u: Benjamin K. Sovacool i Michael H. Dworkin, *Global Energy Justice: Problems, Principles and Practices* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014.), 5; Raphael J. Heffron i Darren McCauley, „The Concept of Energy Justice across

Unatoč rastućem značenju načela energetske solidarnosti u pravu Unije, njegova pravna priroda, opseg i učinci ostaju i dalje nedovoljno razjašnjeni, što ga čini predmetom stalnih rasprava. Iako je Sud tek nedavno potvrdio njegov pravni karakter i obvezujuću snagu, doktrina nerijetko ističe da se načelo energetske solidarnosti najčešće koristi kao ekonomska kategorija usmjerena na raspodjelu troškova i koristi unutar energetske sustava, a ne kao normativni instrument koji bi mogao prenositi zahtjeve energetske pravednosti u pozitivno pravo.¹³

Ovaj rad analizira razvoj i doseg načela energetske solidarnosti sadržanog u članku 194. stavku 1. UFEU-a, interpretirajući način na koji ga Sud u svojoj nedavnoj praksi oblikuje i konkretizira. Doprinos rada je analiza aktualne sudske prakse Suda koja definira i proširuje granice dosega načela energetske solidarnosti, otvarajući pritom prostor za raspravu o budućem razvoju načela energetske solidarnosti – od sadašnje uloge u osiguravanju sigurnosti opskrbe prema širem instrumentu energetske pravednosti u pravu Unije. Svrha je rada ispitati može li načelo energetske solidarnosti djelovati kao instrument provedbe zahtjeva energetske pravednosti te u kojem se opsegu ono može tako tumačiti. Kako bi se odgovorilo na to istraživačko pitanje, analiza se temelji na nedavnoj praksi Suda, osobito predmetima *OPAL*, *BNetzA protiv ACER*¹⁴ i *Orlen protiv Europske komisije*¹⁵, u kojima je Sud potvrdio pravno obvezujući karakter načela energetske solidarnosti i dodatno razradio njegov sadržaj i doseg. U metodološkom smislu, rad se oslanja na normativno-dogmatsku metodu, kojom se ispituju relevantne odredbe UFEU-a i Ugovora o Europskoj uniji (u daljnjem tekstu: UEU)¹⁶, kao i sudska praksa relevantna za tumačenje načela energetske solidarnosti, te na aksiološku metodu kojom se analizira vrijednosna dimenzija tog načela u kontekstu šireg koncepta energetske pravednosti.

Rad je strukturiran na sljedeći način: nakon uvodnog dijela analizira se pravna osnova načela energetske solidarnosti u pravu Unije, s naglaskom na relevantne odredbe UFEU-a i njihovu povezanost s ciljevima energetske politike. Treći dio prikazuje razvoj načela kroz sudske prakse Suda, dok četvrti dio, primjenom aksiološke metode, razmatra normativni i vrijednosni potencijal načela energetske solidarnosti kao instrumenta provedbe energetske pravednosti, uključujući i aktualne izazove u kontekstu zelene tranzicije. U zaključku se sažimaju nalazi rada i ističu moguće smjernice budućeg razvoja i primjene načela energetske solidarnosti u

-
- the Disciplines“, *Energy Policy* 105 (2017): 658-667; Kirsten Elizabeth Harrison Jenkins et al., „Energy Justice: A Conceptual Review“, *Energy Research and Social Science* 11 (2016): 174-182; Darren McCauley et al., „Advancing Energy Justice: The Triumvirate of Tenets“, *International Energy Law Review* 32 (2013): 107-110.
- 13 Vidi u: Ana Bobić, „Imagining Transnational Solidarity in the EU through Hegel’s Idea of Mutual Recognition“, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 31, br. 6 (2025): 3.
 - 14 Presuda Općeg suda od 25. rujna 2024., *BNetzA protiv ACER-a*, T 485/21, EU:T:2024:650 (u daljnjem tekstu: *BNetzA protiv ACER-a*).
 - 15 Presuda Suda od 26. rujna 2024., *Orlen S.A. protiv Europske komisije*, C-255/22 P, EU:C:2024:790 (u daljnjem tekstu: *Orlen protiv Komisije*).
 - 16 Ugovor o Europskoj uniji (pročišćena inačica iz 2016.), SL C 202, 7.6.2016. (u daljnjem tekstu: UEU).

europskom pravnom poretku.

2. PRAVNA OSNOVA NAČELA ENERGETSKE SOLIDARNOSTI U PRAVU EUROPSKE UNIJE

Temelji Unije počivaju na viziji solidarnosti koja je prvi put institucionalizirana 1951. godine osnivanjem Europske zajednice za ugljen i čelik¹⁷, kojom je uspostavljeno zajedničko upravljanje ključnim energetske i industrijskim resursima. Kao što je to Schuman predvidio, „Europa se neće stvoriti odjednom ni prema jednom jedinstvenom planu. Izgradit će se konkretnim postignućima koja će prvo stvoriti istinsku solidarnost.“¹⁸ Solidarnost se stoga od samih početaka europskih integracija ističe kao jedna od ključnih vrijednosti Unije, zajedno s demokracijom i vladavinom prava.¹⁹

Iako je solidarnost od samih početaka prisutna kao važan koncept u europskoj integraciji, ni UFEU ni UEU ne sadrže njezinu definiciju, čime se otvara prostor različitim tumačenjima njezina značenja i dosega.²⁰ Solidarnost je u članku 2. UEU-a ugrađena kao jedno od načela koje „prevladava“ u društvu država članica, a pojavljuje se još deset puta u UEU-u i osam puta u UFEUu.²¹ U pojedinim se odredbama spominje kao načelo, dok se u drugima koriste izrazi poput „duh solidarnosti“, što pokazuje da ni sami Ugovori ne nude jasnu konceptualizaciju tog pojma. Posljedično se u literaturi solidarnost često opisuje kao složen koncept, bez jasne normativne dimenzije i općeprihvaćene konceptualizacije.²²

Sud je već 1969. godine prepoznao inherentnu povezanost načela solidarnosti

-
- 17 Ugovor o osnivanju Europske zajednice za ugljen i čelik (potpisan u Parizu 18. travnja 1951., stupio na snagu 23. srpnja 1952.).
 - 18 Schumanova deklaracija od 9. svibnja 1950. Pristup 13. rujna 2025. https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_hr.
 - 19 Huhta i Reins, „Solidarity in European Union“, 774; više o solidarnosti općenito: Andreas Grimm i Susanne My Giang, eds., *Solidarity in the European Union: A Fundamental Value in Crisis* (Cham: Springer, 2017.).
 - 20 U literaturi se može naići na shvaćanje solidarnosti kao ustavne vrijednosti, ideje, pravnog načela (engl. *justiciable legal principle*) ili političkog cilja. Vidi više o tome u: Huhta i Reins, „Solidarity in European Union“; Catherine Banet, „Legal Mechanisms to Ensure Energy Solidarity in International and EU Law“, pristup 15. rujna 2025., <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4537264>.
 - 21 Članak 2. UEU-a određuje: „Unija se temelji na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući i prava pripadnika manjina. Te su vrijednosti zajedničke država članicama u društvu u kojem prevladavaju pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i jednakost žena i muškaraca.“ Osim u preambulama obaju ugovora, gdje se solidarnost također spominje, na nju se referira i niz odredbi UEU-a i UFEU-a, bilo kao na načela, bilo kroz sintagmu „duh solidarnosti“. Riječ je o člancima 2., 3., 21., 24., 31. i 32. UEU-a te člancima 67., 80., 122., 194. i 222. UFEU-a.
 - 22 Vidi u: Laura Ferreira-Pereira i A. J. R. Groom, „‘Mutual solidarity’ within the EU common foreign and security policy: What is the name of the game?“ *International Politics* 47, br. 6 (2010): 596-616; Kim Talus, *EU Energy Law and Policy: A Critical Account* (Oxford: Oxford University Press, 2013.), 516-521.

i načela lojalne suradnje, a ta je povezanost prepoznata i u relevantnoj doktrini.²³ Pristupanjem Uniji države članice prihvaćaju obvezu solidarnosti i pravni okvir kojim se ona ostvaruje, stoga se može reći da je solidarnost *conditio sine qua non* Unije, koja bez načela solidarnosti ne bi mogla ostvarivati svoje ciljeve.²⁴ Načelo lojalne suradnje pritom djeluje kao instrument konkretizacije načela solidarnosti. Drugim riječima, ima funkcionalnu ulogu u poštovanju i promicanju vrijednosti solidarnosti.²⁵ S jedne strane, načelo lojalne suradnje obvezuje države članice i institucije Unije da djeluju u duhu solidarnosti i da promiču zajedničke ciljeve Unije (pozitivna obveza).²⁶ S druge strane, nalaže im da se suzdrže od postupanja koje bi moglo ugroziti te ciljeve ili interese drugih država članica (negativna obveza).²⁷

U kontekstu načela energetske solidarnosti ključnu ulogu imaju dvije odredbe UFEU-a: članak 122. stavak 1. i članak 194. stavak 1. UFEU-a. Članak 122. stavak 1. UFEU-a primarno je usmjeren na rješavanje situacija „ozbiljnih poteškoća u opskrbi određenim proizvodima, poglavito u području energetike“.²⁸ U takvim okolnostima Vijeće može odlučiti o „mjerama primjerenima gospodarskim prilikama“, donoseći te odluke „u duhu solidarnosti među državama članicama“. Ta odredba služi kao opća pravna osnova za donošenje izvanrednih mjera u koordinaciji ekonomskih politika.²⁹ Iako je općeg karaktera, u energetskom sektoru djeluje kao *lex specialis*, primjenjujući se isključivo u situacijama ozbiljnih poteškoća u opskrbi.³⁰

Povijesno gledano, članak 122. UFEU-a prvi je put korišten 2006. godine kao temelj za usvajanje Direktive 2006/67/EC, koja je za cilj imala uspostavu mehanizma skladištenja sirove nafte i naftnih derivata.³¹ Cilj je bio nametnuti državama članicama

-
- 23 Presuda od 10. prosinca 1969., Komisija Europskih zajednica protiv Francuske Republike, Spojeni predmeti 6 i 1169, EU:C:1969:68, para. 16. Vidi više o međuodnosu načela lojalne suradnje i solidarnosti u: Marcus Klamert, „Loyalty and Solidarity as General Principles“, u: *Research Handbook on General Principles in EU Law: Constructing Legal Orders in Europe*, eds. Katja S. Ziegler, Paivi J. Neuvonen i Violeta Moreno-Lax (Edward Elgar Publishing, 2022.), 118-135; Federico Casolari, „The Odd Couple: a Legal Reflection on the Interaction Between Loyalty and Solidarity in the EU Legal System“, *Nordic Journal of European Law Special* 6, br. 2 (2023): 84-99.
- 24 Daniele Saracino, „Understanding Solidarity in the European Union: an Analytical Framework“, *Theory and Society* 53 (2024): 1106.
- 25 Casolari, „The Odd Couple“, 90.
- 26 Pozitivna obveza proizlazi iz članka 4. stavka 3. druge alineje UFEU-a: „Države članice poduzimaju sve odgovarajuće mjere, opće ili posebne, kako bi osigurale ispunjavanje obveza koje proizlaze iz Ugovora ili akata institucija Unije.“
- 27 Negativna obveza proizlazi iz članka 4. stavka 3. treće alineje UFEU-a: „Države članice olakšavaju ostvarivanje zadaća Unije i suzdržavaju se od svake mjere koja bi mogla ugroziti postizanje ciljeva Unije.“
- 28 Članak 122. UFEU-a: „Ne dovodeći u pitanje bilo koji drugi postupak predviđen Ugovorima, Vijeće na prijedlog Komisije može u duhu solidarnosti među državama članicama odlučiti o mjerama primjerenima gospodarskim prilikama, osobito ako se pojave ozbiljne poteškoće u opskrbi određenim proizvodima, poglavito u području energetike.“
- 29 Marin, „Unus Pro Omnibus, Omnes Pro Uno?“, 34.
- 30 Huhta i Reins, „Solidarity in European Union“, 775.
- 31 Council Directive 2006/67/EC of 24 July 2006 Imposing an Obligation on Member States to Maintain Minimum Stocks of Crude Oil and/or Petroleum Products, OJ L 217, 8.8.2006.

obvezu održavanja minimalnih zaliha nafte, kao ključnih energetske proizvoda tada, kako bi se zaštitila sigurnost opskrbe energijom u Uniji. Iako je izvorno bila ograničena na pojedinačne, kratkoročne gospodarske mjere, tijekom posljednjeg desetljeća ta se odredba koristila i za donošenje velikih, strukturnih političkih inicijativa, primjerice za uspostavu Instrumenta Europske unije za oporavak, ključne sastavnice plana oporavka *NextGenerationEU*.³² To je izazvalo značajne kritike jer članak 122. UFEU-a predstavlja „ovlast za izvanredne situacije“, dizajniranu za brzi odgovor na nepredviđene okolnosti, a ne kao instrument za dugoročne ili strukturne promjene.³³ Izvanredne ovlasti trebale bi omogućiti brzo djelovanje putem posebnih postupaka odlučivanja, radi donošenja vremenski ograničenih mjera koje mogu odstupati od uobičajenog pravnog okvira.³⁴

Značaj članka 122. UFEU-a dodatno je porastao nakon energetske šoka 2022. godine uzrokovanog ratom u Ukrajini. U tim je okolnostima ova odredba poslužila kao pravna osnova za donošenje niza pravnih instrumenata s ciljem rješavanja energetske krize.³⁵ Upravo u tom kontekstu krize i izvanrednih mjera članak 122. UFEU-a jasno otkriva duboku povezanost između energetske sigurnosti i načela energetske solidarnosti.³⁶ Pri tome potonje načelo upućuje na to da energetska sigurnost nije isključivo odgovornost pojedinih država članica, već je ugrađena u širi okvir uzajamne potpore i zajedničkog interesa.³⁷ U kriznim se okolnostima ovo

32 Paul Dermine, *Article 122 TFEU and the Future of the Union's Emergency Powers*, *EU Law Live*, 23. siječnja 2024., pristup 28. kolovoza 2025., <https://eulawlive.com/op-ed-article-122-tfeu-and-the-future-of-the-unions-emergency-powers-by-paul-dermine/>. Članak 122. UFEU-a koristio se kao pravna osnova za donošenje Uredbe Vijeća (EU) 2020/2094 od 14. prosinca 2020. o uspostavi Instrumenta Europske unije za oporavak radi potpore oporavku nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19, SL L 433I, 22.12.2020.

33 Više o kritikama vidi u: Paul Dermine, *Article 122 TFEU*; Merijn Chamon, „The Rise of Article 122 TFEU: On Crisis Measures and the Paradigm Change“, *VerfBlog*, 1. veljače 2023., pristup 2. rujna 2025., <https://verfassungsblog.de/the-rise-of-article-122-tfeu/>; Merijn Chamon, „The EU's Dormant Economic Policy Competence: Reliance on Article 122 TFEU and Parliament's Misguided Proposal for Treaty Revision“, *European Law Review* 49, br. 2 (2024): 166-187.

34 Claudia Cinnirella, „Emergency Powers of the European Union: An Inquiry of the Supranational Model“, *European papers* 10, br. 3 (2025): 527.

35 Primjerice: Uredba Vijeća (EU) 2022/1369 od 5. kolovoza 2022. o koordiniranim mjerama za smanjenje potražnje za plinom (SL L 206, 8.8.2022.), uspostavlja mehanizam mjera za smanjenje potražnje i sustav uzbune na razini Unije, kojim se aktivira obvezna obveza smanjenja potražnje radi očuvanja sigurnosti opskrbe plinom, u duhu solidarnosti. Uredba Vijeća (EU) 2022/1854 od 6. listopada 2022. o hitnoj intervenciji za rješavanje pitanja visokih cijena energije (SL L 261I, 7.10.2022.), među ostalim, predviđa ograničenje prihoda proizvođača električne energije koji koriste inframarginalne tehnologije, poput obnovljivih izvora, nuklearne energije ili lignita, uz obvezu reinvestiraju u korist krajnjih potrošača, te „privremeni doprinos solidarnosti“ koji duguju poduzeća iz sektora fosilnih goriva.

36 Više o odnosu energetske sigurnosti i energetske solidarnosti u: Krzysztof Pacuła, ed., *Energy Solidarity and Energy Security- from Green Transition to the EU's Crisis Management: XXXI FIDE Congress* (Katowice: University of Silesia Press, 2025.); Michael Carnegie LaBelle, „Breaking the Era of Energy Interdependence in Europe: A Multidimensional Reframing of Energy Security, Sovereignty, and Solidarity“, *Energy Strategy Reviews* 52 (2024): 9.

37 Melita Carević, Dunja Duić i Marko Turudić, „Energy Solidarity and Energy Security – from Green Transition to the EU's Crisis Management – Croatia Chapter“, u: *Energy Solidarity and*

načelo dodatno operacionalizira kroz mehanizme sekundarnog prava Unije, osobito u području sigurnosti opskrbe plinom.³⁸ Kroz takve krize energetska se solidarnost pokazala ne samo kao pravni koncept već i kao snažan instrument javne politike, pri čemu su države članice bile spremne djelomično ustupiti svoj energetska suverenitet kako bi osnažile vlastitu i zajedničku energetska sigurnost Unije.³⁹

Energetsko pravo Unije u osnovi je obilježeno zahtjevnim usklađivanjem interesa, ali i težnjom za ostvarivanjem ključnih ciljeva energetske politike, tzv. energetske trileme: sigurnosti opskrbe, funkcioniranja unutarnjeg energetskeg tržišta i održivosti. Ipak, s obzirom na to da je energija temelj gotovo svake gospodarske aktivnosti, države članice zadržavaju određeni stupanj energetske suvereniteta.⁴⁰ U tom balansu interesa i ciljeva energetske politike članak 122. UFEUa, pozivajući se na „duh solidarnosti“, služi kao ključni mehanizam za aktiviranje zajedničkih mjera u kriznim situacijama kada pojedinačni kapaciteti nisu dovoljni.

Unatoč svojoj ključnoj ulozi u kriznom menadžmentu, široka i sve češća primjena članka 122. UFEUa, posebno za dugoročne strukturne inicijative, podložna je značajnim kritikama. Glavna se primjedba odnosi na odstupanje od njegove izvorne svrhe kao ovlasti za izvanredne situacije. Njegova transformacija iz instrumenta za hitne, vremenski ograničene mjere u temelj za opsežne i trajne političke inicijative dovodi u pitanje načelo supsidijarnosti i predvidljivost pravnog okvira Unije, potencijalno narušavajući podjelu nadležnosti i legitimitet donošenja odluka.⁴¹

Međutim, energetska solidarnost u Uniji nije ugrađena isključivo u članak 122. UFEU-a kao ovlast za izvanredne situacije. Energetska je solidarnost prisutna i u članku 194. stavku 1. UFEUa, koji definira ciljeve energetske politike Unije.⁴² Za razliku od krizno orijentiranog članka 122. UFEU-a, članak 194. definira jasne dugoročne ciljeve energetske politike Unije, koji trebaju biti ostvareni u „duhu solidarnosti među državama članicama“, otvarajući prostor primjeni načela energetske

Energy Security- from Green Transition to the EU's Crisis Management: XXXI FIDE Congress, ur. Krzysztof Pacuła (Katowice: University of Silesia Press, 2025.), 171-189.

38 Primjerice: Uredba (EU) 2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2022. o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja plina, SL L 173, 30.6.2022.

39 LaBelle, „Breaking the Era of Energy Interdependence“, 9.

40 Max Münchmeyer, „The Principle of Energy Solidarity: Germany v. Poland“, *Common Market Law Review* 59, br. 3 (2022): 915. Više o energetske suverenitetu vidi u: Kaisa Huhta, „The Scope of State Sovereignty under Article 194(2) TFEU and the Evolution of EU Competences in the Energy Sector“, *International and Comparative Law Quarterly* 70, br. 4 (2021): 991-1010; Kristin Haraldsdóttir, „The Limits of EU Competence to Regulate Conditions for Exploitation of Energy Resources: Analysis of Article 194(2) TFEU“, *European Energy and Environmental Law Review* 23, br. 6 (2014): 208-218.

41 Dermine, *Article 122 TFEU*; Chamon, „The rise of Article 122 TFEU“.

42 Članak 194. stavak 1. UFEU-a: „U kontekstu uspostavljanja i funkcioniranja unutarnjeg tržišta i u pogledu potrebe za očuvanjem i unaprjeđenjem okoliša, cilj je energetske politike Unije u duhu solidarnosti među državama članicama: a) osigurati funkcioniranje energetskeg tržišta, b) osigurati sigurnost opskrbe energijom u Uniji, c) promicati energetska učinkovitost i uštedu energije te razvoj novih i obnovljivih oblika energije te d) promicati međupovezanost energetske mreže“.

solidarnosti i izvan samog kriznog konteksta. Načelo energetske solidarnosti prisutno u članku 194. UFEU-a dugo se tumačilo ponajprije kao politička deklaracija želja, a ne kao pravno obvezujuća norma.⁴³ Jedan od razloga tomu jest široka konceptualna otvorenost same odredbe, proizašla iz formulacija poput „u duhu“, „u kontekstu“ i „s obzirom na“, koje zajedno tvore nejasan i nedovoljno precizan uvodni dio članka.⁴⁴ Takva otvorenost i normativna neodređenost dovela je do višegodišnje rasprave o pravnoj prirodi načela energetske solidarnosti. Upravo je sudska praksa Suda bila ključna u razjašnjavanju tog pitanja, eksplicitno potvrđujući načelo energetske solidarnosti kao pravno obvezujuće. Stoga će se u sljedećem dijelu rada analizirati sudska praksa Suda, ključna za potvrđivanje načela energetske solidarnosti, ali i određivanje njegova sadržaja i dosega.

3. EVOLUCIJA NAČELA ENERGETSKE SOLIDARNOSTI KROZ PRAKSU SUDA EUROPSKE UNIJE

3.1. Afirmacija načela energetske solidarnosti u predmetu OPAL

Načelo energetske solidarnosti dugo se smatralo pretežno političkim konceptom,⁴⁵ a tek je nedavno dobilo pravnu težinu kroz značajnu presudu *OPAL* Općeg suda od 10. rujna 2019.⁴⁶, koju je kasnije u žalbenom postupku potvrdio Sud u srpnju 2021. godine.⁴⁷ Njome je Sud priznao načelo energetske solidarnosti kao pravno obvezujuće koje se može koristiti kao osnova za sudska kontrolu zakonitosti akata.

U navedenom predmetu Sud je primijenio načelo energetske solidarnosti na složeno pitanje pristupa plinovodima i sigurnosti opskrbe plinom u osjetljivom geopolitičkom kontekstu odnosa Unije i Rusije u području plina.⁴⁸ Predmet se odnosio na plinovod *OPAL* (*Ostsee-Pipeline-Anbindungsleitung*), kopneni nastavak plinovoda *Nord Stream I*, kojim se ruski plin transportira iz Vyborga (blizu Sankt Peterburga) do Greifswalda u sjevernoj Njemačkoj, a zatim dalje prema zapadnoeuropskim državama. Spor je nastao nakon što je Europska komisija (u daljnjem tekstu: Komisija) odobrila odluku njemačkog regulatornog tijela (njem. *Bundesnetzagentur* – BNetzA) kojom je izmijenjena ranija odluka iz 2009. godine o izuzeću plinovoda *OPAL* od obveze omogućavanja pristupa trećim stranama, propisanu Direktivom o unutarnjem tržištu prirodnog plina (Direktiva 2009/73/EZ).⁴⁹

43 Huhta i Reins, „Solidarity in European Union“, 776; Talus, *EU Energy Law and Policy*, 280.

44 Laura Kaschny, „Energy Justice and the Principles of Article 194(1) TFEU Governing EU Energy Policy“, *Transnational Environmental Law* 12, br. 2 (2023): 270-294.

45 Talus, *EU Energy Law and Policy*, 280; Bobić, „Imagining Transnational Solidarity“, 2-5.

46 Presuda Općeg suda (prvo prošireno vijeće) od 10. rujna 2019., Republika Poljska protiv Europske komisije, T833/16, EU:T:2019:567.

47 *OPAL*.

48 Anatole Boute, „The Principle of Solidarity and the Geopolitics of Energy: Poland v. Commission (*OPAL Pipeline*)“, *Common Market Law Review* 57, br. 3 (2020): 889-914.

49 Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ,

Tom je izmjenom *Gazpromu*, ruskom državnom poduzeću, omogućeno korištenje znatno većeg kapaciteta plinovoda OPAL. Poljska je smatrala da takvo rješenje povećava njezinu energetske ranjivost jer bi *Gazprom* time mogao zaobići postojeće tranzitne rute preko Poljske, čime bi se povećala ovisnost o jednom opskrbljivaču i ugrozila sigurnost opskrbe Poljske, ali i cijele Unije.⁵⁰

Poljska se pozvala na načelo energetske solidarnosti iz članka 194. stavka 1. UFEU-a u vezi s odredbama o izuzeću iz Direktive o unutarnjem tržištu prirodnog plina.⁵¹ Prema njezinu stajalištu, navedeno načelo obvezivalo je Komisiju da prilikom odlučivanja uzme u obzir posljedice svoje odluke i za druge države članice, a ne samo za one koje sudjeluju u postupku odobravanja izuzeća.⁵² Budući da Komisija takvu procjenu nije provela, prema stavu Poljske povrijedila je pravo Unije.

Predmet *OPAL* predstavlja ključni trenutak u razvoju načela energetske solidarnosti jer je Sud po prvi put izričito priznao to načelo kao pravno obvezujuće, definirajući ga kao specifičan izraz načela solidarnosti u području energetike, na kojem se temelji cijeli pravni sustav Unije.⁵³ Osim toga, Sud je dao vrlo široku definiciju načela energetske solidarnosti, utvrdivši da ono ne obvezuje samo države članice već i sve institucije Unije.⁵⁴ Jasno je istaknuo da institucije Unije moraju odvagivati „interese u pitanju s obzirom na to načelo, uzimajući u obzir interese država članica i Unije u cjelini“.⁵⁵ To podrazumijeva potrebu uspostavljanja pravedne ravnoteže između interesa Unije i država članica u ostvarivanju ciljeva Unije.⁵⁶ Nadalje, Sud je istaknuo kako načelo energetske solidarnosti nije obvezujuće samo u pogledu ostvarivanja cilja energetske sigurnosti već i svih drugih ciljeva koji se nastoje postići energetske politikom Unije, uključujući funkcioniranje unutarnjeg tržišta, energetske održivosti i promicanje međupovezanosti energetskih mreža.⁵⁷ Posebno je važno istaknuti kako je Sud zaključio da načelo energetske solidarnosti

SL L 211, 14.8.2009. (u daljnjem tekstu: Direktiva o unutarnjem tržištu prirodnog plina).

50 Za detaljniju analizu predmeta vidi u: Boute, „The Principle of Solidarity“; Mykola Iakovenko, „Case C-848/19 P: Germany v Poland and its Outcomes for EU Energy Sector: an Extended Case Note on the European Court of Justice Judgment in the OPAL Case: Judgment of the Court (Grand Chamber) of 15 July 2021, C-848/19 P, Germany v Poland, ECLI:EU:C:2021:598“, *The Journal of World Energy Law & Business* 14, br. 6 (2021): 436-446; Münchmeyer, „The Principle of Energy Solidarity“; Kim Talus, „The Interpretation of the Principle of Energy Solidarity – A Critical Comment on the Opinion of the Advocate General in OPAL“, 2021., pristup 17. rujna 2025., <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2021/04/Insight-89-The-interpretation-of-the-principle-of-energy-solidarity-.pdf>.

51 Članak 36. Direktive o unutarnjem tržištu prirodnog plina.

52 Münchmeyer, „The Principle of Energy Solidarity“, 918.

53 *OPAL*, para. 38. i 41.

54 *OPAL*, para. 71.: „...načelo energetske solidarnosti obuhvaća opću obvezu za Uniju i države članice da u okviru izvršavanja svojih nadležnosti u okviru Unijine politike u području energetike uzmu u obzir interese svih subjekata koji bi mogli biti pogođeni, tako da izbjegavaju poduzimanje mjera koje bi mogle utjecati na njihove interese u pogledu sigurnosti opskrbe, gospodarske i političke održivosti te diversifikacije izvora opskrbe i to kako bi u obzir uzeli njihovu međuovisnost i njihovu stvarnu solidarnost.“

55 *OPAL*, para. 53.

56 Casolari, „The Odd Couple“, 91.

57 *OPAL*, para. 43., 47.

može samostalno biti pravna osnova za sudsku kontrolu zakonitosti akata Unije, bez obzira na to krši li se sekundarno pravo u kojem se ono konkretizira.⁵⁸ Konačno, Sud je utvrdio da načelo energetske solidarnosti nadilazi krizni kontekst te djeluje kao trajno načelo energetske politike Unije.⁵⁹ Ipak, Sud je naglasio da primjena tog načela ne znači da politika Unije neće ni u kojem slučaju imati negativan učinak na pojedinačne interese država članica, već da je potrebno uravnotežiti interese Unije i država članica.⁶⁰

Iako je predmet *OPAL* imao presudnu ulogu u afirmaciji načela energetske solidarnosti kao pravno obvezujućeg načela prava Unije, presuda Suda naišla je na niz ozbiljnih kritika.⁶¹ Najviše ih se odnosilo na nejasno i apstraktno tumačenje samog načela, što je ostavilo brojna otvorena pitanja i stvorilo određenu pravnu nesigurnost. Kako ističe Talus, teško je vidjeti kako bi države članice, njihova regulatorna tijela te institucije Unije, uključujući i samu Komisiju, mogli primjenjivati i poštovati jedno izrazito apstraktno načelo kao što je načelo energetske solidarnosti kako ga je Sud interpretirao.⁶² Drugim riječima, nije jasno koje konkretne obveze to načelo nameće državama članicama, posebice u njihovim međusobnim odnosima (horizontalni odnos) i pri donošenju odluka u području energetike.⁶³ Takva neodređenost stvara pravnu nesigurnost i rizik da se pozivanje na solidarnost svede na formalno konzultiranje dionika, bez stvarne obveze uzimanja u obzir energetske interese drugih država članica.⁶⁴ Sud nije razjasnio okolnosti koje bi trebale aktivirati primjenu načela niti je dao smjernice za uravnoteženje sukobljenih interesa.⁶⁵ Dodatno, nije jasno može li energetska solidarnost učinkovito zaštititi interese država članica, posebice manjih država, od utjecaja geopolitičkih projekata u energetske sektoru Unije.⁶⁶

Značajan dio rasprave odnosi se i na moguće implikacije načela energetske solidarnosti na odnos između dekarbonizacije kao jednog od vodećih ciljeva energetske politike Unije i nacionalnih nadležnosti u pogledu izbora energetske miksa.⁶⁷ Sud nije adekvatno razjasnio kako se načelo energetske solidarnosti odnosi prema ciljevima dekarbonizacije, ostavljajući otvoreno pitanje mogu li se države članice pozivati na navedeno načelo radi sprječavanja odluka koje ugrožavaju ne samo cilj energetske sigurnosti nego i klimatske ciljeve Unije. Izostanak jasnog

58 *OPAL*, para. 45.-49.

59 *OPAL*, para. 67. i 69.

60 *OPAL*, para. 73.

61 Vidi više o kritikama u: Talus, „The Interpretation“; Boute, „The Principle of Solidarity“; Katja Yafimava, „The OPAL Exemption Decision: A Comment on the Advocate General’s Opinion on Its Annulment and Its Implications for the Court of Justice Judgement and OPAL Regulatory Treatment“, pristup 27. listopada 2025., <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2021/03/Insight-87-The-OPAL-Exemption-Decision.pdf>; Münchmeyer, „The Principle of Energy Solidarity“.

62 Talus, „The Interpretation“, 7.

63 Patrick Abel i Max Münchmeyer, „Energy Solidarity: Channelling and Restraining Legal Power in the Energy Sector“, *Review of European Administrative Law* 18, br. 2 (2025): 84.

64 Abel i Münchmeyer, „Energy Solidarity“, 84.

65 Boute, „The Principle of Solidarity“, 907.

66 Boute, „The Principle of Solidarity“, 911.

67 Marin, „Unus Pro Omnibus, Omnes Pro Uno?“, 35-36.

određenja ostavlja prostor različitim tumačenjima i potencijalno pretvara načelo energetske solidarnosti u „srebrni metal“ za osporavanje različitih odluka država članica u kontekstu energetike, bez jasno definiranih granica i kriterija.⁶⁸

Otvoreno ostaje i pitanje granice između legitimnog djelovanja države članice koje može imati negativne učinke na druge i postupanja koje bi predstavljalo povredu načela energetske solidarnosti. Široko tumačenje načela energetske solidarnosti moglo bi ograničiti gotovo sve nacionalne odluke u području energetske politike, budući da će one vjerojatno, na neki način, utjecati na energetske interese susjednih država članica.⁶⁹ Pitanje može li se na temelju načela energetske solidarnosti osporavati ili preispitivati energetske odluke država članica koje su po svojoj naravi zaštićene člankom 194. stavkom 2. UFEU-a otvara raspravu o stupnju integracije u području energetske politike te o njezinoj klasifikaciji kao podijeljene ili isključive nadležnosti.⁷⁰

Pritom se postavlja pitanje osjetljive ravnoteže između zaštite energetske suvereniteta i zahtjeva koje nameće načelo energetske solidarnosti. Članak 194. stavak 2. UFEU-a državama članicama jamči tzv. tri energetska prava: pravo na utvrđivanje uvjeta za iskorištavanje svojih energetske resursa, izbor među različitim izvorima energije te opću strukturu svoje opskrbe energijom, što čini njihovu isključivu nadležnost.⁷¹ Neodređenost načela energetske solidarnosti ima za posljedicu mogućnost dvaju različitih tumačenja njegova odnosa prema energetske suverenitetu država članica. S jedne strane, ono se može razumjeti kao instrument koji jača energetske suverenitet država članica zajamčen člankom 194. stavkom 2. UFEU-a, s obzirom na to da obvezuje institucije Unije da uvažavaju interese država članica u provedbi ciljeva energetske i klimatske politike Unije.⁷² S druge strane, isto se načelo može tumačiti kao sredstvo produblivanja integracije i usklađivanja energetske politike kojim se od država članica zahtijeva da djeluju „u duhu solidarnosti“ u skladu sa zajedničkim energetske i klimatske ciljevima Unije.⁷³ Kako je i Boute primijetio, problem predstavlja činjenica da je ostalo nejasno u kojoj je mjeri sama ravnoteža interesa država članica i Unije podložna sudskoj kontroli nad

68 Anne-Marie Kehoe i Leigh Hancher, „Governance of the Energy Union“, u: *The EU Clean Energy Package*, eds. Athir Nouicer et al. (Badia Fiesolana: European University Institute, 2020.), 24.

69 Münchmeyer, „The Principle of Energy Solidarity“, 927.

70 Javad Keypour, Marina Dutra Trindade i Marta Terletska, „Reassessing EU Energy Solidarity: Legal Implications and Challenges in the Aftermath of the CJEU’s Final Decision in the OPAL Case C-848/19 P“, *European Studies* 10, br. 2 (2023): 92.

71 Članak 194. stavak 2. UFEU-a: „Ne dovodeći u pitanje primjenu ostalih odredaba Ugovorâ, Europski parlament i Vijeće, odlučujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom, utvrđuju mjere potrebne za ostvarenje ciljeva iz stavka 1. Te se mjere usvajaju nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom i Odborom regija. Te mjere ne utječu na pravo države članice da utvrđuje uvjete za iskorištavanje svojih energetske resursa, svoj izbor među različitim izvorima energije i opću strukturu svoje opskrbe energijom, ne dovodeći u pitanje članak 192. stavak 2. točku (c).“

72 Münchmeyer, „The Principle of Energy Solidarity“, 929-930.

73 Münchmeyer, „The Principle of Energy Solidarity“, 928-929.

zakonitosti akata te koji su kriteriji za njihovu kontrolu.⁷⁴

Nakon presude *OPAL* i dalje nije potpuno razjašnjen pravni opseg ni potencijalne posljedice načela energetske solidarnosti.⁷⁵ Unatoč brojnim kritikama, predmet *OPAL* je utvrdio temelje za daljnji razvoj tog načela u sudskoj praksi. Tako je Sud u predmetima *BNetzA protiv ACER-a* i *Orlen protiv Komisije* potvrdio temeljne postavke utvrđene u predmetu *OPAL* te dodatno razmotrio granice i doseg načela energetske solidarnosti.

3.2. Određivanje opsega i dosega djelovanja načela energetske solidarnosti

S obzirom na to da u literaturi i dalje postoje brojna otvorena pitanja o sadržaju i učincima načela energetske solidarnosti, osobitu pozornost privlače dvije nedavne presude – *BNetzA protiv ACER-a* i *Orlen protiv Komisije* – u kojima su Opći sud i Sud dodatno pojasnili moguće granice i područje primjene tog načela iz članka 194. stavka 1. UFEU-a. Iako se navedene presude bave različitim pravnim i sektorskim pitanjima, obje doprinose daljnjem oblikovanju i tumačenju tog načela.

Predmet *BNetzA protiv ACER-a* predstavlja važnu točku u razvoju sudske prakse o primjeni i tumačenju načela energetske solidarnosti, iako ono nije bilo središnje pravno pitanje spora. Tužitelj u tom predmetu bilo je njemačko nacionalno regulatorno tijelo (njem. *Bundesnetzagentur* – BNetzA), koje je podnijelo tužbu protiv odluke Odbora za žalbe (engl. *Board of Appeal*) Agencije za suradnju energetskih regulatora (u daljnjem tekstu: ACER), kojom je potvrđena odluka ACERa o usvajanju zajedničke metodologije za dijeljenje troškova redispčiranjia i trgovanja u suprotnom smjeru (engl. *cost-sharing methodology*, u daljnjem tekstu: metodologija). BNetzA je tvrdila da je ACER nezakonito proširio područje primjene predmetne metodologije, uključujući u raspodjelu troškove korektivnih mjera dodijeljenih unutarnjim mrežnim elementima s naponom jednakim ili većim od 220 kV, koji nisu interkonekcijski vodovi. BNetzA je smatrala da se troškovi trebaju ograničiti samo na „mrežne elemente od prekogranične važnosti“, odnosno na interkonekcijske vodove ili maksimalno kritične elemente mreže koje su odredili operatori prijenosnih sustava (u daljnjem tekstu: OPS).⁷⁶

Opći sud je, međutim, zauzeo stajalište da se metodologija treba primjenjivati i na nekritične mrežne elemente ako korektivne mjere na tim elementima mreže doprinose rješavanju zagušenja na kritičnim elementima mreže.⁷⁷ Pri tome je istaknuo da OPS-ovi obavljaju djelatnost od javnog interesa i da je „operativnost mreže nužan uvjet za sigurnu opskrbu energijom s obzirom na to da električna energija do potrošača može doći isključivo putem mreže“.⁷⁸ Osim toga, Opći sud dodatno je istaknuo kako je takva raspodjela troškova nužna za ciljeve energetske politike iz članka 194. stavka 1. UFEU-a, posebice za uspostavu integriranog tržišta električne

74 Boute, „The Principle of Solidarity“, 901.

75 Talus, „The Interpretation“, 7.

76 *BNetzA protiv ACER-a*, para. 45. i 50.

77 *BNetzA protiv ACER-a*, para. 79., 82. i 83.

78 *BNetzA protiv ACER-a*, para. 88.

energije, sigurnost opskrbe, ali i promicanje međupovezanosti energetske mreže.⁷⁹

Značajan je dio presude u kojem se Sud poziva na načelo energetske solidarnosti, utvrđujući da bi oslobođenje OPS-a od troškova koje svojim tokovima petlje uzrokuje drugim OPS-ovima na nekritičnim elementima njihovih mreža bilo u suprotnosti s tim načelom.⁸⁰ Time Sud implicitno proširuje doseg načela energetske solidarnosti i izvan odnosa između država članica i Unije te njezinih institucija, primjenjujući načelo i na odnose između OPS-ova kao privatnih subjekata koji obavljaju javnu uslugu prijenosa električne energije.⁸¹

Iako je tužba BNetzA-e na kraju ipak prihvaćena na temelju trećeg tužbenog zahtjeva, koji se odnosio na razinu tolerancije u osporavanoj metodologiji dijeljenja troškova, jer je ACER povrijedio članak 16. stavak 13. Uredbe o unutarnjem tržištu električne energije određujući razinu tolerancije koja ne odgovara kriteriju određenom Uredbom, pozivanje na načelo energetske solidarnosti u ovom kontekstu ima važnu interpretativnu vrijednost.⁸² Sud je pokazao intenciju proširivanja primjene načela energetske solidarnosti na privatne subjekte koji su, prema tumačenju Suda, dužni učiniti određene investicije kako bi smanjili zagušenje na elementima njihove mreže, naglašavajući pritom pravednu raspodjelu troškova u elektroenergetskom sustavu.⁸³ Na taj je način načelo energetske solidarnosti povezano ne samo s funkcioniranjem energetske mreže nego i s promicanjem međupovezanosti energetske mreže.

Predmet *Orlen protiv Komisije* odnosio se na žalbu poljskog energetskeg poduzeća *ORLEN S.A.* protiv odluke Komisije kojom su, u okviru postupka protiv *Gazproma* zbog moguće zlorabe vladajućeg položaja na tržištu plina u srednjoj i istočnoj Europi, proglašene obvezujućim konačno preuzete obveze te okončan

79 *BNetzA protiv ACER-a*, para. 126; vidi i: Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije, SL L 158, 14.6.2019. (u daljnjem tekstu: Uredba o unutarnjem tržištu električne energije).

80 *BNetzA protiv ACER-a*, para. 131-134.

81 Operatori prijenosnih sustava su subjekti formalno organizirani kao zasebne pravne osobe i sudjeluju na tržištu, uz dozvolu za obavljanje energetske djelatnosti električne energije kao regulirane javne usluge koja je od osobitog interesa države za sigurnost opskrbe električnom energijom. Potvrda da riječ o privatnim subjektima može se pronaći u: Leigh Hancher i Julius Rumpf, „Balancing Power: The Impact of Legal Review on Harmonising the European Electricity Market“, *European Journal of Risk Regulation* 15, br. 4 (2024): 827. Više o OPS-ovima u kontekstu unutarnjeg energetskeg tržišta, njihovoj neovisnosti i ovlastima vidi u: Direktiva (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU, SL L 158, 14.6.2019. (u daljnjem tekstu: Direktiva o unutarnjem tržištu električne energije) – posebice recital 67.-80. te članke 1., 9. i 40. Više o pitanjima vlasničke strukture, razdvajanja (engl. *unbundling*), financiranja i neovisnosti OPS-ova vidi u: Michael Pollitt, „The Arguments for and Against Ownership Unbundling of Energy Transmission“, *Electricity Policy Research Group Working Papers*, br. 0714 (2007); Alexis Meletiou, Carlo Cambini i Marcelo Masera, „Regulatory and Ownership Determinants of Unbundling Regime Choice for European Electricity Transmission Utilities“, *Utilities Policy* 50 (2018): 13-25. Presuda od 2. rujna 2021., Europska komisija protiv Savezne Republike Njemačke, C-718/18, EU:C:2021:662.

82 *BNetzA protiv ACER-a*, para. 276.

83 *BNetzA protiv ACER-a*, para. 128.

postupak na temelju članka 9. Uredbe (EZ) br. 1/2003.⁸⁴ Žalitelj, *ORLEN S.A.* koji djeluje u plinskom i naftnom sektoru, tvrdio je da je Komisija, time što nije procijenila posljedice obveza na sigurnost opskrbe i energetske interese Poljske, povrijedila načelo energetske solidarnosti iz članka 194. UFEU-a. Predmet je stoga otvorio pitanje primjenjivosti načela energetske solidarnosti izvan okvira energetskog prava, odnosno njegova mogućeg proširenja na područje prava tržišnog natjecanja.

Predmet *Orlen protiv Komisije* dodatno je razjasnio pravnu narav načela energetske solidarnosti, potvrdivši njegovu obvezujuću snagu, ali i istaknuvši jasna ograničenja njegove primjene. Prvi se put jasno razlikuje dvostruka funkcija načela – njegova negativna i pozitivna dimenzija. Sud potvrđuje da se Komisija, iako djeluje u području prava tržišnog natjecanja, mora pridržavati odredbi Ugovora i općih načela prava Unije, uključujući načelo energetske solidarnosti iz članka 194. stavka 1. UFEU-a.⁸⁵ Time Sud utvrđuje negativnu obvezu institucija Unije, osobito Komisije, da ne donose akte (obvezu suzdržavanja od donošenja akata) koji bi mogli ugroziti ciljeve energetske politike Unije. To uključuje obvezu suzdržavanja od donošenja akata koji imaju nerazmjerni rizik za energetske interese država članica i Unije, a osobito za sigurnost opskrbe energijom.⁸⁶ Drugim riječima, Komisija ne smije prihvatiti obveze koje bi, iako rješavaju probleme tržišnog natjecanja, imale učinke suprotne ciljevima energetske politike, primjerice ako bi dovele do narušavanja ravnoteže interesa među državama članicama.

Međutim, Sud odbacuje postojanje pozitivne obveze koja bi proizlazila iz načela energetske solidarnosti za Komisiju u okviru postupka ocjenjivanja povređuju li se preuzetim obvezama kojima se nastoji uspostaviti tržišno natjecanje druge odredbe UFEU-a, uključujući članak 194. stavak 1. UFEU-a.⁸⁷ Sud jasno zauzima stav da se načelo energetske solidarnosti ne može tumačiti tako da Komisiji nameće dužnost nametanja dodatnih mjera koje nisu nužne za otklanjanje povrede tržišnog natjecanja, tj. nema ovlast nametati dodatne, strože mjere koje nadilaze one mjere koje trebaju otkloniti probleme tržišnog natjecanja.⁸⁸ Komisija, djelujući kao regulator tržišnog natjecanja u okviru članka 9. Uredbe (EZ) br. 1/2003, ne može proširivati vlastitu regulatornu ulogu izvan područja prava tržišnog natjecanja. Iako je i u tom postupku ograničena obvezom djelovanja u skladu s ostalim odredbama UFEU-a, uključujući članak 194. UFEU-a, Komisija mora djelovati u granicama ovlasti dodijeljenih člankom 101. i 102. UFEU-a, koji se tiču pravila tržišnog natjecanja. Proširenje njezine nadležnosti na obveze koje se temelje na energetske ili klimatske politikama, a ne na pravilima tržišnog natjecanja, narušilo bi institucionalnu ravnotežu iz članka 13. stavka 2. UFEU-a, prema kojem „svaka institucija djeluje u granicama ovlasti dodijeljenih Ugovorima i u skladu s njima određenim postupcima,

84 *Orlen protiv Komisije*, para. 24.; vidi i: Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora o EZ-u, SL L 1, 4.1.2003.

85 *Orlen protiv Komisije*, para. 95.

86 *Orlen protiv Komisije*, para. 94.

87 *Orlen protiv Komisije*, para. 94.

88 *Orlen protiv Komisije*, para. 96.

uvjetima i ciljevima“.⁸⁹

4. KRITIČKA ANALIZA

U predmetu *OPAL* Sud je definirao načelo energetske solidarnosti kao opću dužnost institucija Unije i država članica da razmotre interese svih subjekata koji bi mogli biti pogođeni.⁹⁰ U predmetu *BNetzA protiv ACER-a* to se načelo operacionalizira u kontekstu funkcioniranja elektroenergetske mreže, pri čemu Opći sud proširuje njegovu primjenu i na odnose između OPS-ova, odnosno privatnih subjekata koji obavljaju javnu uslugu prijenosa električne energije. Sud je utvrdio da su OPS-ovi dužni sudjelovati u troškovima koje svojim tokovima petlje uzrokuju drugim OPS-ovima na nekritičnim elementima njihovih mreža, u skladu s načelom energetske solidarnosti.⁹¹ Na taj se način načelo energetske solidarnosti koristi kao instrument za postizanje ravnoteže između pravedne raspodjele koristi i tereta među različitim dionicima energetske sustava, odnosno instrument distributivne dimenzije koncepta energetske pravednosti.⁹²

Proširivanjem primjene načela energetske solidarnosti i na subjekte koji tradicionalno ne potpadaju pod pojam države, ali imaju ključnu ulogu u funkcioniranju elektroenergetskog sustava, to se načelo povezuje s njihovom odgovornošću za uspostavu integriranog tržišta električne energije, osiguranje sigurnosti opskrbe i promicanje međupovezanosti elektroenergetskih mreža. Drugim riječima, bez solidarne odgovornosti subjekata koji su izravno odgovorni za ostvarivanje ciljeva energetske politike Unije ne može se govoriti o učinkovitoj, konkurentnoj i pravednoj tranziciji.⁹³ Time je naglašena potreba pravedne i solidarne raspodjele troškova u okviru složene mrežne energetske infrastrukture Unije.

U predmetu *Orlen protiv Komisije* Sud je dodatno razjasnio granice načela energetske solidarnosti, naglasivši da se mora raditi o aktu iz područja energetske politike da bi načelo energetske solidarnosti proizvodilo pozitivnu obvezu. Drugim riječima, načelo energetske solidarnosti iz članka 194. stavka 1. UFEU-a ne može se tumačiti na način da Komisiji daje ovlast nametati dodatne ili strože mjere koje nadilaze okvire nužnih instrumenata za otklanjanje problema tržišnog natjecanja

89 Članak 13. stavak 2. UEU-a: „Svaka institucija djeluje u granicama ovlasti dodijeljenih Ugovorima i u skladu s njima određenim postupcima, uvjetima i ciljevima. Institucije međusobno održavaju lojalnu suradnju.“

90 *OPAL*, para. 71.

91 *BNetzA protiv ACER-a*, para. 123.-134.

92 Kaschny, „Energy Justice“, 290.

93 Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija Europski zeleni plan COM/2019/640 final, 11.12.2019; Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Spremnost za 55 %: ostvarivanje klimatskog cilja EU-a za 2030. na putu ka klimatskoj neutralnosti, COM/2021/550 final, 14.07.2021: „Stoga je solidarnost ključno načelo europskog zelenog plana, i to između generacija, država članica, regija, ruralnih i urbanih područja i različitih dijelova društva, i ugrađeno je u mehanizam za pravednu tranziciju i niz drugih instrumenata uvedenih na razini EU-a posljednjih godina.“

kada djeluje kao regulator tržišnog natjecanja. Ipak, Sud je zauzeo stav da načelo energetske solidarnosti ima negativnu funkciju, odnosno stvara obvezu suzdržavanja institucija Unije od donošenja akata koji bi mogli ugroziti interese država članica. Ta negativna obveza odražava distributivnu dimenziju koncepta energetske pravednosti, pri čemu riječ nije bila izravno o raspodjeli troškova, već o pravednoj raspodjeli rizika i koristi u ostvarivanju zajedničkih ciljeva Unije. Time se načelo energetske solidarnosti potvrđuje kao instrument za uravnoteženje interesa, sprječavajući da težnja prema tržišnoj učinkovitosti stvori nerazmjerne terete za pojedine države članice ili ugrozi temeljne ciljeve energetske politike Unije.

U kontekstu pravedne raspodjele troškova i koristi, aktualna tužba Poljske za poništenje Direktive (EU) 2023/959⁹⁴, kojom se proširuje sustav trgovanja emisijama stakleničkih plinova, predstavlja novi izazov za primjenu načela energetske solidarnosti.⁹⁵ Poljska tvrdi, pored ostalih tužbenih razloga, da je predmetnom direktivom povrijeđeno načelo energetske solidarnosti jer se prilikom njezina donošenja nije uzeo u obzir različit kapacitet država članica da podnesu troškove energetske tranzicije, čime je narušena ravnoteža koju Uredba o raspodjeli tereta (Uredba (EU) 2023/857)⁹⁶ nastoji očuvati u provedbi klimatske politike.⁹⁷ Proširenje sustava ETS-a, iako zamišljeno kao instrument koji motivira trgovačka društva na ekološki prihvatljive inovacije, istodobno predstavlja značajan financijski izazov za energetske intenzivne industrije, osobito u državama članicama poput Poljske.⁹⁸

94 Direktiva (EU) 2023/959 Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 2023. o izmjeni Direktive 2003/87/EZ o uspostavi sustava trgovanja emisijama jedinica stakleničkih plinova unutar Unije i Odluke (EU) 2015/1814 o uspostavi i funkcioniranju rezerve za stabilnost tržišta za sustav trgovanja emisijama stakleničkih plinova Unije, SL L 130, 16.5.2023.

95 Tužba podnesena 8. kolovoza 2023. – Republika Poljska / Europski parlament i Vijeće Europske unije, (predmet C-505/23), SL C 338, 25.9.2023. Više o novom sustavu trgovanja emisijama stakleničkih plinova (engl. *emission trading system 2 – ETS2*) vidi u: Veronika Velička Zapletalová, „The Ship Has Sailed: On the Risk of Undermining the Legitimacy of EU Climate Policy through the Implementation of EU ETS 2“, pristup 17. listopada 2025., <https://ssrn.com/abstract=5429317>; Emma Leenders, Duncan Lieferink i Sandrino Smeets, „Leadership in EU Policy-Making: A Deep Dive into the Extension of the EU Emissions Trading System“, *Journal of European Public Policy* 32, br. 7 (2024): 1695-1717.

96 Uredba (EU) 2023/857 Europskog parlamenta i Vijeća od 19. travnja 2023. o izmjeni Uredbe (EU) 2018/842 o obvezujućem godišnjem smanjenju emisija stakleničkih plinova u državama članicama od 2021. do 2030. kojim se doprinosi mjerama u području klime za ispunjenje obveza u okviru Pariškog sporazuma i o izmjeni Uredbe (EU) 2018/1999, SL L 111, 26.4.2023.

97 Valja imati na umu da je Poljska u više navrata osporavala akte Unije, pozivajući se na potrebu jednoglasnosti pri donošenju mjera koje značajno utječu na nacionalni energetske miks, čime pokazuje izraženu težnju za očuvanjem što šireg opsega energetske suvereniteta. Vidi više u: *Poland's Legal Challenges against Carbon Emission Tax*, EU Law Live, 28. kolovoza 2023., pristup 29. listopada 2025., <https://eulawlive.com/polands-legal-challenges-against-carbon-emission-tax-published-in-oj/>.

98 Poljska je među državama članicama s najvišim udjelom ugljično intenzivnih industrija u gospodarstvu, osobito u sektorima metala, cementa, kemikalija i rafinerija. Globalne politike dekarbonizacije stoga predstavljaju kritičan rizik za konkurentnost poljskog gospodarstva, budući da visoka emisijska intenzivnost poljskog izvoza čini ta poduzeća osobito ranjivima na troškove ugljika i promjene u globalnim opskrbnim lancima. U razdoblju 2018. – 2022. poljska su poduzeća morala kupovati EU ETS dozvole za oko 72 % svojih verificiranih

Takav dodatni financijski pritisak na gospodarstva koja se u velikoj mjeri oslanjaju na fosilna goriva mogao bi se smatrati stvaranjem nerazmjernog rizika za energetske interese određenih država članica. Prema negativnoj obvezi načela energetske solidarnosti, kako je utvrđena u predmetu *Orlen protiv Komisije*, stvaranje takvog nerazmjernog rizika moglo bi predstavljati povredu tog načela.

U srži ovog spora leži i pitanje distributivne pravednosti – bi li države članice u provedbi dekarbonizacije morale snositi razmjerne i solidarne obveze ovisno o svojim gospodarskim i energetske kapacitetima. U tom smislu, teret postizanja općeg dobra (engl. *burdens to the common good*) ne smije nerazmjerno pasti na teret jedne države članice. Otvara se ključno pitanje može li se klimatska ambicija Unije ostvariti bez produbljivanja ekonomskih i energetske nejednakosti među državama članicama.

Načelo energetske solidarnosti djeluje na vertikalnoj osi, kako je definira Münchmeyer, u oba smjera – obvezuje i države članice prema Uniji i Uniju prema državama članicama.⁹⁹ S obzirom na neodređenost načela energetske solidarnosti, ono bi se moglo koristiti kao sredstvo slabljenja stupnja u kojem Unija može utjecati na nacionalne energetske politike. Ova je tužba pokazatelj kako se načelo energetske solidarnosti može razumjeti kao sredstvo jačanja, a ne ograničavanja energetske suvereniteta zajamčenog člankom 194. stavkom 2. UFEU-a.¹⁰⁰ Valja vidjeti kakvo će stajalište Sud zauzeti u ovom predmetu, gdje će biti primoran podrobnije interpretirati sadržaj načela energetske solidarnosti i razjasniti njegov odnos s energetske suverenitetom. Koncept energetske pravednosti može biti koristan alat prilikom utvrđivanja kada i gdje dolazi do nepravdi te na koji način pravo i javne politike mogu na njih najučinkovitije odgovoriti.¹⁰¹

S druge strane, načelo energetske solidarnosti moglo bi otvoriti mogućnost da države članice odgovaraju zbog nedovoljnog doprinosa sveobuhvatnim europskim klimatskim i energetske ciljevima.¹⁰² Međutim, ciljevi energetske unije nisu samo dekarbonizacija već i energetska učinkovitost, energetska sigurnost, unutarnje energetske tržište i istraživanje, inovacije i kompetitivnost.¹⁰³ Upravo u tom kontekstu

emisija, dok je prosjek Unije iznosio tek 55 %, čime su poduzeća iz drugih država članica uživala značajnu komparativnu prednost. Poljska se pritom suočava s višim cijenama energije i povećanim troškovima ugljika, što dodatno utječe na konkurentnost njezinih industrija. Vidi više u: World Bank Group, *Country Climate and Development Report: Poland*, 2024., pristup 27. listopada 2025., [https://documents1.worldbank.org/curated/en/099103124172034930/pdf/P5005511e19baf0541b05618a228149c006.pdf_te_Priority_question_for_written_answer_P-003578/2025_to_the_Commission_Rule_144_Tobiasz_Bocheński_\(ECR\)_„High_energy_costs_for_energy-intensive_industries_in_Poland“_17_rujna_2025._pristup_14_listopada_2025._https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/P-10-2025-003578_EN.html](https://documents1.worldbank.org/curated/en/099103124172034930/pdf/P5005511e19baf0541b05618a228149c006.pdf_te_Priority_question_for_written_answer_P-003578/2025_to_the_Commission_Rule_144_Tobiasz_Bocheński_(ECR)_„High_energy_costs_for_energy-intensive_industries_in_Poland“_17_rujna_2025._pristup_14_listopada_2025._https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/P-10-2025-003578_EN.html).

99 Münchmeyer, „The Principle of Energy Solidarity“, 930.

100 Münchmeyer, „The Principle of Energy Solidarity“, 930.

101 Raphael J. Heffron, Darren McCauley i Benjamin K. Sovacool, „Resolving Society’s Energy Trilemma through the Energy Justice Metric“, *Energy Policy* 87 (2015): 168-176.

102 Kehoe i Hancher, „Governance of the Energy Union“, 24.

103 Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetske unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/

postavlja se važno pitanje hoće li se pojaviti snažnije načelo energetske solidarnosti sa širim implikacijama za energetske integracije Unije i u kojem će stupnju ono igrati ulogu u sveobuhvatnom okviru upravljanja energijom, tzv. energetske unije.¹⁰⁴ Ako bi se načelo energetske solidarnosti tumačilo u njegovu najširem smislu, tako da se svako nepoštivanje bilo koje od pet dimenzija energetske unije smatra njegovim kršenjem, tada bi brojna djelovanja, ali i propusti država članica i njihovih energetskih regulatora, mogla potpasti pod sferu moguće povrede tog načela.

Primjer iz Hrvatske ilustrira moguće implikacije takvog tumačenja načela energetske solidarnosti. Naime, razvoj novih projekata obnovljivih izvora energije (u daljnjem tekstu: OIE) većih od 10 MW, koji su od najvećeg značaja za ubrzanje zelene tranzicije, snižavanje cijena električne energije te jačanje konkurentnosti cijele Unije, zaustavljen je od 2022. godine jer Hrvatska regulatorna agencija (u daljnjem tekstu: HERA) nije odredila naknadu za priključenje na prijenosnu mrežu. HERA je 14. srpnja 2022. godine donijela Metodologiju za utvrđivanje naknade za priključenje na elektroenergetsku mrežu, no ta je metodologija potpuno neprimjenjiva bez odluke o konkretnim jediničnim iznosima, koja do danas nije donesena.¹⁰⁵ Iako navedena metodologija propisuje način izračuna naknade, ona ne sadrži same iznose, pa bi se trebala prema važećem pravu primjenjivati odluka na snazi iz 2006. godine, koja je ekonomski zastarjela i neodgovarajuća trenutačnim tržišnim okolnostima.¹⁰⁶ Dodatno, visina troškova priključenja ovisi o preliminarnoj procjeni pripadajućih troškova, koja je sastavni dio Elaborata optimalnog tehničkog rješenja priključka, obveznog kod priključaka na prijenosnu mrežu naponske razine 400 kV, 220 kV i 110 kV, a koji izrađuju ovlaštene izvođači.¹⁰⁷ Takva praksa suprotna je zahtjevima

EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, SL L 328, 21.12.2018. (u daljnjem tekstu: Uredba o upravljanju energetske unije).

104 Münchmeyer, „The Principle of Energy Solidarity“, 925.

105 Metodologija za utvrđivanje naknade za priključenje na elektroenergetsku mrežu, Narodne novine, br. 84/22; u međuvremenu je HERA objavila prijedlog nove Metodologije za utvrđivanje naknade za priključenje na elektroenergetsku mrežu, koji je trenutačno u postupku javnog savjetovanja otvorenog do 21. studenoga 2025. godine. Taj je prijedlog korak prema rješavanju regulatornog zastoja koji već dulje vrijeme blokira razvoj projekata obnovljivih izvora energije, no ključna odluka o jediničnim cijenama, bez koje metodologija ne može biti primjenjiva u praksi, još uvijek nije donesena. Nedostatak provedbenih odluka nastavlja stvarati pravnu i tržišnu neizvjesnost. Ishod javnog savjetovanja i konačni oblik nove metodologije bit će važan pokazatelj na koji način HERA uspostavlja ravnotežu između pravedne raspodjele troškova, konkurentnosti i ciljeva zelene tranzicije.

106 Primjenjuje se starija odluka: Odluka o iznosu naknade za priključenje na elektroenergetsku mrežu i za povećanje priključne snage, Narodne novine, br. 52/06.

107 Ovlaštene izvođače Elaborata optimalnog tehničkog rješenja priključka (EOTRP), u skladu s člankom 13. stavkom 10. i člankom 17. stavkom 4. Zakona o tržištu električne energije, Narodne novine, br. 111/21., objavljuje Hrvatski operator prijenosnog sustava. Popis je dostupan na: https://www.hops.hr/page-file/dRGeKsUMh4z4fjBM07iyNF/popis-osoba-kvalificiranih-za-izradu-eotrp-a-i-emp-a/Popis%20osoba%20kvalificiranih%20za%20izradu%20EOTRP-a_26.03.2025.pdf. EOTRP je složena analiza mreže, koja uvažava postojeće i planirano stanje mreže, kao i postojeće i planirane korisnike mreže, te analizira

članaka 6. i 59. Direktive o unutarnjem tržištu električne energije, implementirane u Zakon o tržištu električne energije¹⁰⁸, te članka 18. Uredbe o unutarnjem tržištu električne energije, koji propisuju da regulator mora odrediti ili odobriti tarife prema transparentnim, troškovno reflektivnim i nediskriminatornim kriterijima. Takva neizvjesnost stvara ozbiljne prepreke za investitore velikih projekata obnovljivih izvora energije, jer bez jasnih i predvidljivih troškova naknada za priključenje nije moguće planirati ulaganja. Time nepostupanje HERA-e može otežavati ostvarenje energetske i klimatske ciljeve Unije, ali i svih pet dimenzija energetske unije.¹⁰⁹ Na taj bi se način regulatorni propust, odnosno nepostupanje nacionalnog regulatora, u ovom slučaju moglo tumačiti kao povreda načela energetske solidarnosti, budući da takvo nedjelovanje ne ugrožava samo dimenziju sigurnosti opskrbe nego i druge ključne dimenzije energetske unije. Takvo bi tumačenje bilo u skladu s proceduralnim zahtjevom energetske pravednosti, koje zahtijeva da su svi relevantni dionici, u ovom slučaju poduzetnici, transparentno informirani i uključeni u procese odlučivanja koji izravno utječu na njihovu situaciju. Dodatno, riječ je i o distributivnoj dimenziji energetske pravednosti, odnosno o raspodjeli troškova koji nastaju zbog potrebnog ulaganja u elektroenergetsku mrežu.

5. ZAKLJUČAK

Načelo energetske solidarnosti prvi je put potvrđeno kao pravno obvezujuće načelo, kako za države članice, tako i za institucije Unije, u ključnoj presudi *OPAL*. Ipak, njegova primjena i pravni opseg ostali su neodređeni, što je potaknulo brojne kritike. Posljedica takve neodređenosti, koju su neki okarakterizirali gotovo sveobuhvatnom,¹¹⁰ jest niz predmeta pred Sudom u kojima se raspravljalo o granicama tog načela. Unatoč tome što su predmeti *BNetzA protiv ACER-a* i *Orlen protiv Komisije* pridonijeli njegovu razumijevanju, brojna pitanja i dalje ostaju otvorena.

Posebno je osjetljivo i još uvijek nerazjašnjeno pitanje međusobnog odnosa energetske suvereniteta država članica i načela energetske solidarnosti. S jedne strane, načelo energetske solidarnosti može služiti kao sredstvo jačanja energetske suvereniteta zajamčenog člankom 194. stavkom 2. UFEU-a, jer obvezuje institucije Unije da pri donošenju akata uzimaju u obzir interese država članica i izbjegavaju stvaranje nerazmjernog rizika u odnosu na koristi koje se njima nastoje ostvariti za opće ciljeve Unije. S druge strane, to se načelo može tumačiti kao mehanizam dublje integracije i usklađivanja energetske politike, koji zahtijeva da države članice djeluju „u duhu solidarnosti“ u ostvarivanju zajedničkih ciljeva Unije. U kontekstu novijih predmeta koji su u tijeku, Sud će neminovno biti pozvan na detaljniju analizu odnosa

mrežu u svim ekstremnim stanjima relativnog odnosa proizvodnje i potrošnje. Rezultat EOTRP-a je optimalno tehničko rješenje priključenja i preliminarna procjena pripadajućih troškova.

108 Zakon o tržištu električne energije, Narodne novine, br. 111/21.

109 Za dimenzije energetske unije vidi članak 4. Uredbe o upravljanju energetskom unijom.

110 Abel i Münchmeyer, „Energy Solidarity“, 99.

između načela energetske solidarnosti i načela energetske suvereniteta – dvaju temeljnih, ali potencijalno suprotstavljenih koncepata energetske prava Unije.

Koncept energetske pravednosti mogao bi poslužiti kao vodič prilikom uspostavljanja ravnoteže interesa Unije i država članica. U tom kontekstu, načelo energetske solidarnosti može se shvatiti kao normativni instrument kojim se zahtjevi energetske pravednosti prenose u pozitivno pravo. Dosadašnja praksa Suda ukazuje na prisutnost distributivne dimenzije energetske pravednosti, odnosno nastojanja da se postigne pravedna raspodjela koristi i tereta među različitim dionicima energetske sustava.

Analiza primjera nepostupanja nacionalnog regulatornog tijela otvara i pitanje mogu li se takvi propusti promatrati kroz prizmu načela energetske solidarnosti te kroz proceduralnu dimenziju energetske pravednosti, koja zahtijeva transparentno i uključivo donošenje odluka. Daljnja konkretizacija načela energetske solidarnosti bit će ključna za usklađivanje ciljeva dekarbonizacije i energetske interesa država članica s ciljem ostvarivanja pravedne tranzicije. Načelo energetske solidarnosti, promatrano u svjetlu koncepta energetske pravednosti, ima potencijal snažno oblikovati prioritete europske energetske politike. Kako Dworkin ističe: „Svako pravedno i stabilno društvo mora se suočiti s nejednakostima i nepravdama povezanim s energijom i okolišem.“¹¹¹

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Banet, Catherine. „Legal Mechanisms to Ensure Energy Solidarity in International and EU Law“. Pristup 15. rujna 2025. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4537264>
2. Bobić, Ana. „Imagining Transnational Solidarity in the EU through Hegel’s Idea of Mutual Recognition“. *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 31, br. 6 (2025): 676-690.
3. Borger, Vestert. „How the Debt Crisis Exposes the Development of Solidarity in the Euro Area“. *European Constitutional Law Review* 9, br. 1 (2013): 7-36.
4. Boute, Anatole. „The Principle of Solidarity and the Geopolitics of Energy: Poland v. Commission (OPAL Pipeline)“. *Common Market Law Review* 57, br. 3 (2020): 889-914.
5. Bradbrook, Adrian. „Energy Law as an Academic Discipline“. *Journal of Energy & Natural Resources Law* 14, br. 2 (1996): 193-217.
6. Carević, Melita, Dunja Duić i Marko Turudić. „Energy Solidarity and Energy Security – From Green Transition to the EU’s Crisis Management – Croatia Chapter“. U: *Energy Solidarity and Energy Security- from Green Transition to the EU’s Crisis Management: XXXI FIDE Congress*, ur. Krzysztof Pacuła, 171-189. Katowice: University of Silesia Press, 2025.
7. Casolari, Federico. „The Odd Couple: A Legal Reflection on the Interaction Between Loyalty and Solidarity in the EU Legal System“. *Nordic Journal of European Law Special* 6, br. 2 (2023): 84-99.
8. Chamon, Merijn. „The EU’s Dormant Economic Policy Competence: Reliance on Article 122 TFEU and Parliament’s Misguided Proposal for Treaty Revision“. *European Law Review* 49, br. 2 (2024): 166-187.
9. Cinnirella, Claudia. „Emergency Powers of the European Union: An Inquiry of the Supranational Model“. *European papers* 10, br. 3 (2025): 525-553.

111 Sovacool i Dworkin, *Global Energy Justice*, 5.

10. Grimmel, Andreas i Susanne My Giang, eds. *Solidarity in the European Union: A Fundamental Value in Crisis*. Cham: Springer, 2017.
11. Hancher, Leigh i Julius Rumpf. „Balancing Power: The Impact of Legal Review on Harmonising the European Electricity Market“. *European Journal of Risk Regulation* 15, br. 4 (2024): 827-845.
12. Haraldsdóttir, Kristin. „The Limits of EU Competence to Regulate Conditions for Exploitation of Energy Resources: Analysis of Article 194(2) TFEU“. *European Energy and Environmental Law Review* 23, br. 6 (2014): 208-218.
13. Heffron, Raphael J. i Darren McCauley. „The Concept of Energy Justice Across the Disciplines“. *Energy Policy* 105 (2017): 658-667.
14. Heffron, Raphael J. i Kim Talus. „The Evolution of Energy Law and Energy Jurisprudence: Insights for Energy Analysts and Researchers“. *Energy Research & Social Science* 19 (2016): 1-10.
15. Heffron, Raphael J., Darren McCauley i Benjamin K. Sovacool. „Resolving Society’s Energy Trilemma through the Energy Justice Metric“. *Energy Policy* 87 (2015): 168-176.
16. Huhta, Kaisa. „The Disciplinary Foundations of Energy Law“. U: *A Research Agenda for International Energy Law*, ed. Kim Talus, 7-24. Edward Elgar Publishing, 2024.
17. Huhta, Kaisa. „The Scope of State Sovereignty under Article 194(2) TFEU and the Evolution of EU Competences in the Energy Sector“. *International and Comparative Law Quarterly* 70, br. 4 (2021): 991-1010.
18. Huhta, Kaisa i Leonie Reins. „Solidarity in European Union and Its Application in the Energy Sector“. *International and Comparative Law Quarterly* 72, br. 3 (2023): 771-791.
19. Jenkins, Kirsten, Darren McCauley, Raphael Heffron, Hannes Stephan i Robert Rehner. „Energy Justice: A Conceptual Review“. *Energy Research & Social Science* 11 (2016): 174-182.
20. Kehoe, Anne-Marie i Hancher Leigh. „Governance of the Energy Union“. U: *The EU Clean Energy Package*, eds. Athir Nouicer et al. Badia Fiesolana: European University Institute, 2020.
21. Keypour, Javad, Marina Dutra Trindade i Marta Terletska. „Reassessing EU Energy Solidarity: Legal Implications and Challenges in the Aftermath of the CJEU’s Final Decision in the OPAL Case C848/19 P“. *European Studies* 10, br. 2 (2023): 78-97.
22. Klamert, Marcus. „Loyalty and Solidarity as General Principles“. U: *Research Handbook on General Principles in EU Law: Constructing Legal Orders in Europe*, eds. Katja S. Ziegler, Päivi J. Neuvonen i Violeta Moreno-Lax. 118-135. Edward Elgar Publishing, 2022.
23. Kyriazi, Anna, Alessandro Pellegata, Stefano Ronchi. „Closer in Hard Times? The Drivers of European Solidarity in ‘Normal’ and ‘Crisis’ Times“. *Comparative European Politics* 21 (2023): 535-553.
24. LaBelle, Michael Carnegie. „Breaking the Era of Energy Interdependence in Europe: A Multidimensional Reframing of Energy Security, Sovereignty, and Solidarity“. *Energy Strategy Reviews* 52 (2024).
25. Leenders, Emma, Duncan Liefferink i Sandrino Smeets. „Leadership in EU Policy-Making: A Deep Dive into the Extension of the EU Emissions Trading System“. *Journal of European Public Policy* 32, br. 7 (2024): 1695-1717.
26. Marin, Luisa. „Unus pro omnibus, omnes pro uno? The Energy Crisis, REPowerEU and the Principle of Solidarity“. U: *La solidarietà europea: a che punto siamo?: EUSTiC Jean Monnet Chair Working Papers*, ed. Giuseppe Morgese, 32-43. Bari: Università degli Studi di Bari Aldo Moro, 2023.
27. Martinović, Adrijana, Marko Mrakovčić i Nikola Petrović. „The Principle of Solidarity and the Challenges of System and Social (Dis)Integration: In Anticipation of the New EU Rules on Migration and Asylum“. *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series* 8 (2024): 611-639.

28. McCauley, Darren, Raphael J. Heffron, Hannes Stephan i Kirsten Jenkins. „Advancing Energy Justice: The Triumvirate of Tenets“. *International Energy Law Review* 32 (2013): 107-110.
29. McHarg, Aileen. „Energy Justice: Understanding the “Ethical Turn” in Energy Law and Policy“. U: *Energy Justice and Energy Law*, eds. Iñigo del Guayo et al., 15-30. Oxford: Oxford University Press, 2020.
30. Meletiou, Alexis, Carlo Cambini i Marcelo Masera. „Regulatory and Ownership Determinants of Unbundling Regime Choice for European Electricity Transmission Utilities“. *Utilities Policy* 50 (2018): 13-25.
31. Münchmeyer, Max. „The Principle of Energy Solidarity: Germany v. Poland“. *Common Market Law Review* 59, br. 3 (2022): 915-932.
32. OECD. *Economic Security in a Changing World, New Approaches to Economic Challenges*. Paris: OECD Publishing, 2025.
33. Pollitt, Michael. „The Arguments For and Against Ownership Unbundling of Energy Transmission“. *Electricity Policy Research Group Working Papers*, br. 0714 (2007).
34. Roggenkamp, Martha, Catherine Redgwell, Anita Ronne i Inigo del Guayo, eds. *Energy Law in Europe: National, EU and International Regulation*. Oxford: Oxford University Press, 2016.
35. Saracino, Daniele. „Understanding Solidarity in the European Union: an Analytical Framework“. *Theory and Society* 53 (2024): 1093-1118.
36. Sovacool, Benjamin K. i Michael H. Dworkin. *Global Energy Justice: Problems, Principles and Practices*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
37. Talus, Kim. *EU Energy Law and Policy: A Critical Account*. Oxford: Oxford University Press, 2013.
38. Talus, Kim. „The Interpretation of the Principle of Energy Solidarity – A Critical Comment on the Opinion of the Advocate General in OPAL“, 2021. Pristup 17. rujna 2025. <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2021/04/Insight-89-The-interpretation-of-the-principle-of-energy-solidarity-.pdf>
39. Velička Zapletalová, Veronika. „The Ship Has Sailed: On the Risk of Undermining the Legitimacy of EU Climate Policy through the Implementation of EU ETS 2“. Pristup 17. listopada 2025. <https://ssrn.com/abstract=5429317>
40. Yafimava, Katja. „The OPAL Exemption Decision: A Comment on the Advocate General’s Opinion on Its Annulment and Its Implications for the Court of Justice Judgement and OPAL Regulatory Treatment“. Pristup 27. listopada 2025. <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2021/03/Insight-87-The-OPAL-Exemption-Decision.pdf>

Pravni propisi:

1. Council Directive 2006/67/EC of 24 July 2006 Imposing an Obligation on Member States to Maintain Minimum Stocks of Crude Oil and/or Petroleum Products, OJ L 217, 8.8.2006.
2. Direktiva (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU, SL L 158, 14.6.2019.
3. Direktiva (EU) 2023/959 Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 2023. o izmjeni Direktive 2003/87/EZ o uspostavi sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova unutar Unije i Odluke (EU) 2015/1814 o uspostavi i funkcioniranju rezerve za stabilnost tržišta za sustav trgovanja emisijama stakleničkih plinova Unije, SL L 130, 16.5.2023.
4. Metodologija za utvrđivanje naknade za priključenje na elektroenergetsku mrežu, Narodne novine, br. 84/22
5. Odluka o iznosu naknade za priključenje na elektroenergetsku mrežu i za povećanje priključne snage, Narodne novine, br. 52/06.

6. Schumanova deklaracija od 9. svibnja 1950. Pristup 13. rujna 2025. https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_hr
7. Ugovor o Europskoj uniji (pročišćena inačica), SL L C 202, 7.6.2016.
8. Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćena inačica), SL C 202, 7.6.2016.
9. Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetsom unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, SL L 328, 21.12.2018.
10. Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije, SL L 158, 14.6.2019.
11. Uredba (EU) 2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2022. o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja plina, SL L 173, 30.6.2022.
12. Uredba (EU) 2023/857 Europskog parlamenta i Vijeća od 19. travnja 2023. o izmjeni Uredbe (EU) 2018/842 o obvezujućem godišnjem smanjenju emisija stakleničkih plinova u državama članicama od 2021. do 2030. kojim se doprinosi mjerama u području klime za ispunjenje obveza u okviru Pariškog sporazuma i o izmjeni Uredbe (EU) 2018/1999, SL L 111, 26.4.2023.
13. Uredba Vijeća (EU) 2022/1369 od 5. kolovoza 2022. o koordiniranim mjerama za smanjenje potražnje za plinom, SL L 206, 8.8.2022.
14. Uredba Vijeća (EU) 2022/1854 od 6. listopada 2022. o hitnoj intervenciji za rješavanje pitanja visokih cijena energije, SL L 261I, 7.10.2022.
15. Uredba Vijeća (EZ) 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora o EZ-u, SL L 1, 4.1.2003.
16. Zakon o tržištu električne energije, Narodne novine, br. 111/21.

Sudska praksa:

1. Presuda od 2. rujna 2021., Europska komisija protiv Savezne Republike Njemačke, C-718/18, EU:C:2021:662.
2. Presuda od 10. prosinca 1969., Komisija Europskih zajednica protiv Francuske Republike, spojeni predmeti 6 i 11-69, EU:C:1969:68.
3. Presuda od 15. srpnja 2021., Savezna Republika Njemačka protiv Europske komisije (predmet OPAL), C-848/19 P, EU:C:2021:598.
4. Presuda od 26. rujna 2024., Orlen S.A. protiv Europske komisije, C-255/22 P, EU:C:2024:790.
5. Presuda Općeg suda od 25. rujna 2024., BNetzA protiv ACER-a, T 485/21, EU:T:2024:650.
6. Presuda Općeg suda (prvo prošireno vijeće) od 10. rujna 2019., Republika Poljska protiv Europske komisije, T-833/16, EU:T:2019:567.
7. Tužba podnesena 8. kolovoza 2023., Republika Poljska / Europski parlament i Vijeće Europske unije, predmet C-505/23, SL C 338, 25.9.2023.

Mrežne stranice:

1. Chamon, Merijn. *The Rise of Article 122 TFEU: On Crisis Measures and the Paradigm Change*. VerfBlog, 1. veljače 2023. Pristup 2. rujna 2025. <https://verfassungsblog.de/the-rise-of-article-122-tfeu/>
2. Dermine, Paul. *Article 122 TFEU and the Future of the Union's Emergency Powers*. EU Law Live, 23. siječnja 2024. Pristup 28. kolovoza 2025. <https://eulawlive.com/op-ed-article-122-tfeu-and-the-future-of-the-unions-emergency-powers-by-paul-dermine/>

3. *Poland's Legal Challenges against Carbon Emission Tax*. EULawLive. 28. kolovoza 2023. Pristup 29. listopada 2025. <https://eulawlive.com/polands-legal-challenges-against-carbon-emission-tax-published-in-oj/>
4. *Priority Question for Written Answer P-003578/2025 to the Commission, Rule 144, Tobiasz Bocheński (ECR), „High Energy Costs for Energy-Intensive Industries in Poland“*. 17. rujna 2025. Pristup 14. listopada 2025. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/P-10-2025-003578_EN.html
5. World Bank Group. *Country Climate and Development Report: Poland*. 2024. Pristup 27. listopada 2025. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099103124172034930/pdf/P5005511e19baf0541b05618a228149c006.pdf>

Ostalo:

1. European Commission. *EU strategic Dependencies and Capacities: Second Stage of In-Depth Reviews*, Commission Staff Working Document SWD (2022) 4, 22.2.2022.
2. Europska komisija. Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija Europski zeleni plan, COM/2019/640 final, 11.12.2019.
3. Europska komisija. Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: spremni za 55 %: ostvarivanje klimatskog cilja EU-a za 2030. na putu ka klimatskoj neutralnosti, COM/2021/550 final, 14.07.2021.

Ana Pošćić*
Narda Krnetić Blečić**

Summary

ENERGY SOLIDARITY AS AN INSTRUMENT OF ENERGY JUSTICE: THE DEVELOPMENT OF THE PRINCIPLE THROUGH THE CASE LAW OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

This paper analyses the development and scope of the principle of energy solidarity in European Union law, with a particular focus on its recent interpretation by the Court of Justice of the European Union (CJEU). The principle of energy solidarity, enshrined in Article 194(1) TFEU, has, since the OPAL judgment, been recognised as a legally binding principle imposing obligations on both Member States and EU institutions. By examining the cases *BNetzA v. ACER* and *Orlen v. Commission*, the paper explores how the CJEU has gradually elaborated the content and limits of the principle's application. Methodologically, the paper relies on normative-dogmatic and axiological methods to assess whether the principle of energy solidarity can serve as a legal instrument for implementing the requirements of energy justice. The analysis demonstrates that the distributive dimension of energy justice, concerning the fair allocation of benefits and burdens among various stakeholders within the energy system, is already noticeable in the Court's case law. At the same time, the paper argues that the principle of energy solidarity has the potential to evolve beyond a purely economic category, encompassing the procedural dimension of energy justice, namely the requirement for transparent and inclusive decision-making in energy policy. It concludes that the CJEU is called upon to further elaborate the material content and legal scope of the principle of energy solidarity, thereby contributing to a clearer definition of its relationship with the energy sovereignty of the Member States.

Keywords: *principle of energy solidarity; energy justice; EU law; case law of the CJEU.*

* Ana Pošćić, Ph.D., Full Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; Jean Monnet Inter-University Centre of Excellence Opatija; ana.poscic@uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7315-0630>.

** Narda Krnetić Blečić, Mag. iur., Assistant, University of Rijeka, Faculty of Law; Jean Monnet Inter-University Centre of Excellence Opatija; narda.krnetic.blecic@uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9333-8586>.

This paper has been written within the scope of the project "LawTermAI: Legal Terminology Management in the Digital Age" (uniri-iz-25-63), funded by European Union – NextGenerationEU via the Croatian National Recovery and Resilience Plan 2021-2026, in conjunction with the University of Rijeka, Faculty of Law Programme Financing. The views and opinions expressed are solely those of the authors and do not necessarily reflect the official position of the European Union or the European Commission. Neither the European Union nor the European Commission can be held responsible for them.